

Ενα ψευδές δίλημμα: οι ΔΕΚΟ

Του ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Β. ΠΑΠΟΥΛΙΑ

ΕΙΝΑΙ όντως ενδιαφέρον το ζήτημα των Δημόσιων Επιχειρήσεων όπως αιφνιδιαστικά μπήκε στη ζωή της χώρας τις τελευταίες εβδομάδες. Είναι ευθύνη της Κυβέρνησης, της αντιπολίτευσης, των Διοικήσεων και των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ, να αντιμετωπίσουν το ζήτημα με ειλικρίνεια, ταχύτητα και αποφασιστικότητα. Το ζήτημα είναι ψευδές στην ουσία του, υπαρκτό όμως και κυρίαρχο, δύσκολο στην επίλυσή του αλλά αντιμετωπίσιμο. Χρειάζεται επειγόντως μια ευρύτερη κατανόησή του, σύγκλιση των απόψεων των κοινωνικών εταίρων και μια απόφαση που να ξεκαθαρίζει τα προβλήματα και να βάζει τα πράγματα στη θέση τους.

Ποιο είναι το ζητούμενο

Σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης των αγορών, των συνθηκών και του εμπορίου, σε μια πορεία αγωνιώδους ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με όρους αξιοπρεπείς, είναι παραπάνω από ψευδές το δίλημμα των ΔΕΚΟ: υφίσταται πράγματι ανάγκη αλλαγής τους με σοβαρές και μελετημένες παρεμβάσεις ή πρέπει να αφιεθούν όπως έχουν, διαιωνίζοντας τα προβλήματά τους, που όλοι γνωρίζουμε και συζητούμε;

Η αντιπαράθεση αυτή, παρά το γεγονός ότι είναι εξηγήσιμη από την πορεία της πολιτικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας, φαντάζει άνευ σημασίας στα μάτια της κοινωνίας και της κοινής γνώμης. Και αυτό διότι όλοι έχουν πλέον πειστεί για την αναγκαιότητα της αλλαγής των δημόσιων επιχειρήσεων της χώρας προς ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών στον πολίτη και προς ορθολογικότερη λειτουργία με επιχειρηματικά κριτήρια. Η κοινωνία απαιτεί πλέον απαντήσεις στα τρέχοντα και πιεστικά προβλήματα της ζωής που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις υπηρεσίες και το κόστος λειτουργίας των ΔΕΚΟ.

Από την άλλη μεριά οι επιχειρήσεις αυτές ανησυχούν γιατί δεν μπορούν να παραδώσουν υπηρεσίες και προϊόντα σε ανεκτά επίπεδα ποιότητας και αποδεκτού κόστους. Οι Διοικήσεις τους ασφυκτιούν μπροστά σε αδιέξοδα και έλλειψη ευελιξίας των θεσμών λειτουργίας τους. Οι εργαζόμενοι τους ανησυχούν για το τι πρόκειται να ξημερώσει.

Ο κοινός παρονομαστής των προβληματισμών αυτών είναι ο επερχόμενος ανταγωνισμός στην αγορά, μια πραγματικότητα που θα προσδιορίσει αμείλικτα τους κανόνες επικράτησης και επιβίωσης αυτών των επιχειρήσεων, αν δεν γίνει μια σοβαρή προσπάθεια εύρεσης κοινά αποδεκτής λύσης για το μέλλον τους.

Οι δυσκολίες για τη λύση

Κατά καιρούς έχω διατυπώσει την άποψη ότι υπάρχουν δύο σύνολα δυσκολιών που εμποδίζουν την αναζήτηση μιας υπεύθυνης λύσης στο πρόβλημα. Το πρώτο σχετίζεται με τον μεγάλο αριθμό κοινωνικών εταίρων που εμπλέκονται, όπως η Κυβέρνηση, η αντιπολίτευση, οι διοικήσεις, οι εργαζόμενοι, οι προμηθευτές κ.ά. και που έχουν διαφορετικά και αντιτιθέμενα

πολλές φορές συμφέροντα. Σε αυτό το σύνολο δυσκολιών οι ρόλοι και οι σχέσεις των κοινωνικών εταίρων έχουν γίνει ένα κουβάρι που δεν έχει αρχή και τέλος. Λόγοι ιστορικοί, πολιτικοί αλλά και λόγοι που συνδέονται με τη μορφή της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας οδήγησαν στο σημερινό αδιέξοδο.

Το δεύτερο σύνολο δυσκολιών αναφέρεται στην ανάγκη μεταρρύθμισης και αλλαγών στις ΔΕΚΟ. Εδώ η ως σήμερα εμπειρία διδάσκει ότι ούτε σημαντικές απόπειρες επιχειρήθηκαν ούτε οι υποψήφιοι μεταρρυθμιστές, κυρίως διοικήσεις, εξωτερικοί σύμβουλοι και εργαζόμενοι έπεισαν για τις ικανότητές τους και τα σχέδιά τους. Οι Κυβερνήσεις δεν έδειξαν την απαιτούμενη τόλμη και δεν πήραν πρωτοβου-

λίες. Οι μεταρρυθμίσεις χρειάζεται να είναι συστηματικές, δηλαδή οργανωμένες με πρόγραμμα, αρχές, κανόνες και αξιόπιστα πρόσωπα επικεφαλής με τεχνοπολιτικές και επικοινωνιακές ικανότητες. Το management των ΔΕΚΟ έχει μεγάλους περιορισμούς σε σύγκριση με εκείνο των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα.

Αποτέλεσμα των παραπάνω δυσκολιών, που είναι σε μικρό βαθμό συνειδητοποιημένες και κατανοητές, είναι η σημερινή σύγχυση, η έντονη πολιτικοποίηση των ΔΕΚΟ, οι δικαστικές παρεμβάσεις, η αδιαφάνεια, η αντιπάθεια της κοινής γνώμης προς τις ΔΕΚΟ, τα ελλείμματα κ.ά.

Το παράδειγμα του ΟΤΕ

Ο ΟΤΕ ως Δημόσια Επιχείρηση υπήρξε ιστορικά ο χώρος που μέσα στην ευρύτερη καθυστέρηση της χώρας προηγήθηκε τεχνολογικά. Αυτό το πλεονέκτημα του επέτρεψε μαζί με τον μονοπωλιακό του χαρακτήρα να συσσωρεύσει επενδύσεις και πλούτο και να προσφέρει περισσότερο από τις άλλες ΔΕΚΟ για μια απόπειρα υπέρβασης των δυσκολιών, όπως αυτές αναφέρθηκαν παραπάνω. Η απόπειρα αυτή πραγματοποιήθηκε και φαίνεται πως υπήρξε προς το παρόν επιτυχής. Με κόπο και τεράστια προσπάθεια. Υπήρξε σιωπηρή, κοπιώδης και αγωνιώδης συνεννόηση των κοινωνικών εταίρων, κυβέρνησης, κομμάτων, διοίκησης, εργαζομένων και προμηθευτών, χωρίς επιστημονικές και αντιπαράθεσεις. Η μετοχοποίηση κατά 20% του κεφαλαίου του ήταν η πιο καθοριστική κίνηση της ζωής του, αφού άνοιξε και δημοσιοποίησε τη λειτουργία του απα-

ντώντας πρώτος στα δίλημματα της κοινής γνώμης. Όπως η παρούσα ελεγκτών διενούσης κύρους για τα οικονομικά του που είναι μια μεγάλη κατάκτηση. Οι προγραμματικές συμφωνίες που υπέγραψε ο ΟΤΕ ήταν η καλύτερη απόδειξη για τη σύμπτωση των απόψεων. Η μεταρρύθμιση που επιχειρείται είναι συστηματική και οι μεταρρυθμιστές συνέπεσε να έχουν γνώση, εμπειρία και μια ευρύτερη αποδοχή. Ο ΟΤΕ βέβαια δεν πρέπει να ξανασυρθεί στα δικαστήρια και δεν πρέπει να ανατρέψει ξανά κυβερνήσεις. Πρέπει να εξαφανίσει και τις ελάχιστες εθέςατες πλευρές του. Το νέο σύστημα προμηθειών που ετοιμάζεται θα πείσει για το αδιάβλητο των διαδικασιών. Ο ΟΤΕ είναι πλούτος που ανήκει στο έθνος και στη χώρα. Χρειάζεται συμπαράσταση, εμπιστοσύνη και έλεγχο.

Χρειάζονται πολλά παραδείγματα

Μήπως το παράδειγμα του ΟΤΕ μπορεί να επεκταθεί; Διότι ανάλογες προσπάθειες πραγματοποιούνται και σε άλλες ΔΕΚΟ και κρατικές τράπεζες. Παράδειγμα η Εθνική Τράπεζα και η ΔΕΠ. Μήπως πρέπει να επιλεγεί και ένα κρατικό νοσοκομείο όπου να συγκεντρωθεί μεγάλη προσπάθεια και να αναδειχθεί σε περίπτωση προς μίμηση; Χρειάζεται βέβαια συναίνεση, εμπιστοσύνη και ευρεία κατανόηση των προβλημάτων. Παράλληλα μπορεί να αναπτύσσεται και να εξελίσσεται η συζήτηση για τις ιδιωτικοποιήσεις. Οι οργανωμένες προσπάθειες μεταρρύθμισης αυξάνουν την αξία των επιχειρήσεων με ταυτόχρονη ικανοποίηση της κοινωνίας και των απαιτήσεων του κόσμου και των πελατών. Μήπως η ανάπτυξη των ανταγωνιστικών προς τις ΔΕΚΟ επιχειρήσεων πρέπει να συμβαδίζει με ριζικές αλλαγές στις ΔΕΚΟ, στις κρατικές τράπεζες και στα νοσοκομεία; Η αγορά χρειάζεται εξισορρόπηση, κανονιστικές αρχές και ελέγχους. Είναι προφανές ότι χρειάζονται πολλά παραδείγματα. Με τον χρόνο τα παραδείγματα μπορεί να γίνουν κανόνες.

Οι όροι για την υπέρβαση

● Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις, όσο υπάρχουν, θα πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι εξυπηρετούν σε ποιότητα και τιμές τον Έλληνα και τον ευρωπαϊκό πολίτη. Δεν έχει νόημα να διατηρούνται για την αντιμετώπιση της ανεργίας, τη συντήρηση του πελατειακού κράτους ή για τους Έλληνες προμηθευτές.
● Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις

πρέπει να είναι αυτοτελείς και σύγχρονες με ό,τι κανόνες επιβάλλουν το μοντέρνο management και η τεχνολογία. Δεν μπορεί πλέον να υπάρχουν αυτοσχεδιασμοί από Κυβερνήσεις, κόμματα, συνδικαλιστικές οργανώσεις και ιδιότυπη συμπεριφορά.

● Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις δεν μπορεί να είναι πλέον πολιτικοί οργανισμοί. Αυτό δεν το χρειάζεται πια κανένας και πολύ περισσότερο δεν είναι απαραίτητο στους εργαζομένους. Το σύνθημα για πράσινους, γαλάζιους και κόκκινους δεν έχει πια ακροατές. Η ικανότητα και η γνώση πρέπει να είναι το βασικό κριτήριο ανάδειξης και αμοιβής.

● Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις δεν είναι όλες ίδιες και ούτε έχουν όλες τις ίδιες δυνατότητες. Οι χρεωμένες και οι ελλειμματικές ΔΕΚΟ χρειάζονται άλλη αντιμετώπιση.

● Οι Κυβερνήσεις χρειάζεται να έχουν άποψη τεκμηριωμένη και μελετημένη για τις Δημόσιες Επιχειρήσεις. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης δεν μπορούν να λένε άλλα σήμερα και άλλα αύριο για τις ΔΕΚΟ. Χρειάζονται κανονιστικά πλαίσια, νέα νομοθεσία, που είναι ευθύνη των κομμάτων και της Βουλής.

● Οι Διοικήσεις των ΔΕΚΟ πρέπει να είναι επώνυμες και διακριτές. Οι μεταρρυθμίσεις χρειάζονται γνώση και σοφία, που είναι είδη εν ανεπαρκεία. Οι ξένοι σύμβουλοι πρέπει να χρησιμοποιούνται με φειδώ και με στοιχειά πείρας και επιτυχών. Η ανάδειξη ηγετικών ομάδων στις ΔΕΚΟ είναι ένα ζητούμενο που έρχεται και όποιος προλάβει και τις σχηματίσει μπορεί να επιβιώσει.

● Οι εργαζόμενοι στις ΔΕΚΟ θέλουν κανόνες και προοπτική. Η κομματικοποίηση έχει πεθάνει γιατί δεν είναι χρήσιμη σε κανέναν. Οι συνδικαλιστές πρέπει να μεταμορφωθούν σε συμπαραστάτες των αλλαγών και σε δύναμη προωθητική των μεταβολών και της νέας κουλτούρας. Αλλιώς θα εξαφανιστούν. Τα σωματειακά χρειάζονται νέα οργανωτική συγκρότηση, ενοποίηση σε ευρύτερα σύνολα, παρακολούθηση της διεθνούς πρακτικής και εμπειρίας. Η αγορά μπορεί να επιβάλλει από μόνη της λύσεις βίαιες και αντικοινωνικές. Πρέπει να πρωταγούσουν ο διάλογος και η συνεννόηση.

Το επιμύθιο και το μήνυμα

Οι ΔΕΚΟ βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτικής επικαιρότητας ως ένδειξη της καθυστέρησης που χαρακτηρίζει τα νεοελληνικά δρώμενα, ως όψη υπανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Η μορφή τους και ο ρόλος τους στο σημερινό τους πλαίσιο είναι ανασταλτικά στοιχεία για την πορεία της χώρας προς τη σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια νέα μορφή τους και ένας καινούργιος ρόλος μπορεί να σηματοδοτήσουν μια νέα πορεία για το μέλλον. Οι Διοικήσεις και οι εργαζόμενοι μπορούν να αναζητήσουν αυτή την πορεία. Με τη συμπαράσταση του πολιτικού κόσμου, που πρέπει να κάνει τις επιλογές του. Η ψήφιση της πρόσφατης τροπολογίας στη Βουλή έδειξε ευρεία σύγκλιση απόψεων. Οι διαφορές ήταν τεχνικές και θέματα ύφους.

Το δίλημμα για τις ΔΕΚΟ είναι ψευδές αλλά μπορεί να παραμείνει αιωρούμενο για πολλά χρόνια ακόμη. Εκτός και υπάρχουν πρωτοβουλίες και θάρρος.

Σοσιαλιστές και εκσυγχρονιστές

Του Θ. Π. ΛΙΑΝΟΥ

ΑΠΟ ΑΝΥΠΟΓΡΑΦΟ κείμενο, του οποίου όμως η πρόταση έγινε γνωστή, μάθαμε ότι στο ΠαΣοΚ υπάρχουν δύο μεγάλες ομάδες με διαφορετικές πολιτικές αντιλήψεις. Η μία ομάδα αποτελείται από σοσιαλιστές και η άλλη από εκσυγχρονιστές. Τι ακριβώς σημαίνουν οι δύο αυτοί όροι είναι κάτι που προσδιορίζεται από τη φαντασία του καθενός, κυρίως όταν πρόκειται για παραφιλολογία πολιτικού τύπου και για συζητήσεις εκτός του επίσημου πολιτικού πλαισίου του ΠαΣοΚ. Γενικά, όταν οι σοσιαλιστές του ΠαΣοΚ αναφέρονται στους εκσυγχρονιστές εννοούν κάτι όχι μόνο ανεπιθύμητο αλλά και άξιον λοιδωρίας. Επίσης, όταν οι εκσυγχρονιστές του ΠαΣοΚ αναφέρονται στους σοσιαλιστές εννοούν κάτι αναχρονιστικό το οποίο πρέπει να ξεχάσουν και να αποσπαστούν από το πολιτικό παρελθόν τους. Οι όροι όμως «σοσιαλιστής» και «εκσυγχρονιστής» όχι μόνο δεν περιέχουν κάτι άξιον κοροϊδίας ή κάτι αποφευκτέον, αλλά αντίθετα είναι πολύ χρήσιμο και μάλιστα απαραίτητο να συνυπάρχουν.

Το περιεχόμενο του όρου «σοσιαλιστής» μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με το ποιος τον χρησιμοποιεί. Γι' αυτό αναγνωρίζονται σήμερα πολλές παραλλαγές του όρου με σημαντικά διαφορετικό πολιτικό και ιδεολογικό περιεχόμενο. Παρά τη δυσκολία ακριβούς ορισμού, μπορούμε, εντός των πλαισίων του σημερινού ΠαΣοΚ, να θεωρήσουμε ότι σοσιαλιστής είναι εκείνος ο οποίος κατανοεί ότι ο σημερινός τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας δεν είναι επιθυμητός διότι δημιουργεί μεγάλες κοινωνικές αδικίες στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου, και φυσικά των εξ αυτού προερχομένων πλεονεκτημάτων. Κατά συνέπεια αναζητεί τρόπους άμβλυνσης, αν όχι εξαφάνισης, των αδικιών αυτών, μεταξύ των οποίων τρόπων είναι η κρατική παρέμβαση όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, οι διαφορετικές νομοθετικές ρυθμίσεις που έχουν κοινωνικό χαρακτήρα, οι μεταβιβαστικές πληρωμές σε οικονομικά αδύναμες κοινωνικές ομάδες κλπ. Στο σημερινό ΠαΣοΚ και στην παρουσία συγκυρία δεν τίθεται θέμα αλλαγής του τρόπου ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, διότι η πολιτική κατάσταση πολύ απέχει από του να είναι επαναστατική.

Το περιεχόμενο του όρου «εκσυγχρονιστής», εντός των πλαισίων του ΠαΣοΚ δεν έχει ποτέ προσδιορισθεί, διότι ο όρος αυτός δεν βρισκόταν στο πολιτικό λεξιλόγιο. Σήμερα όμως μπορούμε, χωρίς να αδικούμε κανέναν, να θεωρήσουμε ότι εκσυγχρονιστής είναι εκείνος ο οποίος κρίνει ότι η παραγωγική βάση της ελληνικής οικονομίας, ο δημόσιος τομέας, ευρύτερος και στενότερος, και η δημόσια διοίκηση λειτουργούν αντιπαραγωγικά με συνέπεια την αδυναμία της χώρας να ανταγωνισθεί αποτελεσματικά στον ευρωπαϊκό και στον διεθνή χώρο. Θεωρεί κατά συνέπεια ότι το κύριο θέμα είναι αυτό του εκσυγχρονισμού της οικονομίας και κατ' επέκταση των θεσμών που είναι αναγκαίοι για να διευκολύνουν και να στηρίξουν την οικονομική ανάπτυξη.

Είναι, νομίζω, φανερό ότι δεν υπάρχει τίποτε που να εμποδίζει έναν σοσιαλιστή να είναι ταυτόχρονα και εκσυγχρονιστής ή έναν εκσυγχρονιστή να είναι ταυτόχρονα και σοσιαλιστής. Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι πιθανόν να υπάρξουν προβλήματα προτεραιότητας των διαφόρων στόχων επειδή οι πόροι της οικονομίας είναι περιορισμένοι. Είναι επομένως δυνατόν να υπάρξουν διαφωνίες σε σχέση με τη σειρά προτεραιότητας που πρέπει να δοθεί σε ένα πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας έναντι ενός μακροχρόνιου επενδυτικού προγράμματος. Αν οι διαφωνίες για τις κοινωνικές έναντι των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων είναι τόσο μεγάλες που να διαφοροποιούνται πλήρως τα άτομα τα οποία υποστηρίζουν τις διάφορες επιλογές και εκ των πραγμάτων να τοποθετούνται σε χωριστές ομάδες, τότε πράγματι οι διαφορετικές προτεραιότητες είναι στην ουσία πολιτικές διαφορές που εκφράζονται διαφορετική ιδεολογία.

Ασφαλώς υπάρχουν στο ΠαΣοΚ ομάδες που είναι πλησιέστερα στο υποσύνολο των σοσιαλιστών, καθώς επίσης και ομάδες που είναι πλησιέστερα στο υποσύνολο των εκσυγχρονιστών. Δυστυχώς υπάρχουν και άτομα που ανήκουν στη μια ή στην άλλη ομάδα ανάλογα με την εσωκομματική πολιτική συγκυρία και τα προσωπικά τους συμφέροντα. Πιστεύω όμως ότι στο ΠαΣοΚ η συντριπτική πλειοψηφία ανήκει στο σύνολο εκείνο που περιλαμβάνει άτομα που έχουν στην καρδιά τους τον σοσιαλισμό και στο μυαλό τους τον εκσυγχρονισμό και που η πολιτική τακτική τους υπαγορεύεται από την ανάγκη του αρμονικού συνδυασμού των δύο επιδιώξεων.

Το μέλλον του ΠαΣοΚ ως κόμματος εξουσίας θα προσδιορισθεί σε σημαντικό βαθμό από την ικανότητά του να διαμορφώσει μια πολιτική στην οποία ο σοσιαλισμός και ο εκσυγχρονισμός θα αποτελούν τις κυρίαρχες και αδιαίρετες επιδιώξεις της.

Ο κ. Θεόδωρος Π. Λιανός είναι καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

“ Η κοινωνία απαιτεί απαντήσεις στα τρέχοντα και πιεστικά προβλήματα της ζωής ”

“ Εχουν στην καρδιά τους τον σοσιαλισμό και στο μυαλό τους τον εκσυγχρονισμό ”

“ Οι οργανωμένες προσπάθειες μεταρρυθμίσεων αυξάνουν την αξία των επιχειρήσεων ”